

СТАНОВИЩЕ

за предложения за защита дисертационен труд за присъждане на
образователната и научна степен ДОКТОР

Област на висше образование: 2. Хуманитарни науки; Професионално направление:

2.1. Филологии; Научна специалност: Литература на Българското възраждане

Тема на дисертационния труд: **АНТИЧНИ РЕМИНИСЦЕНЦИИ В
УЧЕБНИКАРСКАТА КНИЖНИНА ПРЕЗ БЪЛГАРСКОТО ВЪЗРАЖДАНЕ**

Докторант: **АНДРИАНА СВЕТЛИНОВА СПАСОВА**

Автор на становището: **проф. дфн Клео Протохристова**, Пловдивски университет “Паисий Хилендарски”

Дисертационният труд на Андриана Спасова, ангажиран с проблема за специфичното присъствие на античното наследство в българската учебникарска книжнина от периода на Възраждането, е навременно и солидно аргументирано начинание. Изборът на темата, сам по себе си знак за надеждна ориентация в дисциплинарното поле, идва като отговор на съществени празноти в наличните до момента проучвания върху българската рецепция на античността, както по отношение на емпирията, най-общо, така и с оглед своеобразията на изследвания прием в конкретната област на Възрожденската култура. Идеята българската представа за Античността да се реконструира с помощта на следи от рецепцията ѝ във възрожденската учебникарска книжнина, останали неидентифицирани и неизследвани, е научно продуктивна, защото възможностите за приносност на предприетото проучване са до голяма степен гарантирани. Фокусът върху учебникарската книжнина е несъмнено функционален – както поради дидактична предназначеност на нейните издания, която традиционно се съпровожда от засилен ангажимент към старогръцката класика, от една страна, така и, от друга, поради

компилативно-енциклопедичния ѝ характер, който, от своя страна, предпоставя една характерна специфика на текстуалната ѝ фактура, окачествима като „повишена пропускливост“ по отношение на всевъзможни чужди текстове, по подразбиране с приоритет на античните. Ето защо установяването на мащабите, съдържанието и своеобразието на античните реминисценции в учебникарската литература дава реални възможности дисертационният труд да постигне заявената си основна си цел - да очертае образа на Античността, който присъства в българската възрожденска книжнина и да направи надеждни изводи за неговото актуално за тогавашния момент читателско възприемане. Същевременно дисертацията се явява в синхрон с актуалната ориентация на хуманитарните изследвания към проблемите на интеркултурната комуникация, на компаративистиката и рецептивистиката. Методологически тя кореспондира с изследователските стратегии на с т.нар. културни изследвания и може да бъде видяна като успешна реализация на относително новата дисциплина „класическа рецепция“, придобила легитимност едва през последните десетилетия.

Дисертацията на Андриана Спасова набира кредити още със значителния обем на проучения изворов материал, сам по себе си гарант за значимостта на изследването. Това начално положително впечатление се затвърждава от находките и откритията, дошли като резултат от изследването, които допълват и ревизират представите за рецепцията на античната култура в българската възрожденска книжнина, стабилизирани в съществуващата до момента научна литература.

Друго важно достойнство на труда, което се откроява на фона на похватността и прецизността, с които са изпълнени аналитичните наблюдения върху приведените като илюстрация конкретни текстове, подчинени на задачата да бъдат идентифицирани и интерпретирани мрежите от антични реминисценции в българската възрожденска учебникарска книжнина, е работната хипотеза, че именно тези реминисцентни мрежи са вероятният механизъм за съхраняване на памет за античното, съответен на възрожденската менталност и проявяващ нейните специфики. Извънредно ценна е също идеята да бъде проследен пътят на античните реминисценции от най-ранните им им появи във възрожденските издания, през

разнообразните и разнопосочните им “присвоявания” от различни културни практики, до утвърждаването им като устойчив, активно смислопораждащ и аксиологично маркиран компонент на българската култура. Пак така с потенциал за приносност на начинанието е и изборът да се работи с малко познати или практически напълно неизвестни текстове или с жанрове, последователно пренебрегвани от досегашните изследвания. Към безспорните заслуги на дисертантката е уместно да се причислят и изготвените от нея тематични таблици, които демонстрират нагледно резултатите от проведените аналитични процедури, но също така предлагат ценна база данни за всеки следващ опит в очертаното от труда проблемно поле.

Дисертацията е структурирана умело, в съответствие и в услуга на основните си съдържателни акценти. Това допринася за концептуалната и дискурсивната ѝ кохерентност, на фона на която стават безпредметни всякакви въпроси и съобразявания относно подбора на анализирания факти, макар и нелишени от основание в отделни случаи (като този, например, за озадачаващото отсъствие от обсега на наблюдение на толкова любопитните учебни помагала по словесност). Все пак, бих си позволила да настоявам на вече заявеното си мнение, че констатираното отсъствие в проучваната книжнина на реминисценции от старогръцката трагедия и изобщо от драматургичните жанрове, направена при систематизацията на изводите, подлежи на препоръчителна проблематизация, не само поради обстоятелството, че въпросът за слабата българска рецепция на трагическите поети през епохата на Възраждането, която е в драстично несъответствие с мощния интерес към нея през един по-късен период, започнал около 1910 г., за да приключи към 1947-а, вече е бил поставян и поради това не може да бъде пренебрегнат, но и защото натрапващата се на вниманието драстична диспропорция предоставя чудесна възможност за нови работни хипотези.

Участието ми и във вътрешното обсъждане на труда през юни т.г. ми дава възможност за радостната констатация, че Андриана Спасова се е отнесла с отзивчивост и отговорност към част от предложените ѝ тогава препоръки и грижливо е редактирала текста си. Специално приветствам толкова необходимите уточнения

относно основното работно понятие „реминисценция“, което така и не може да бъде докрай конкретизирано поради вменената му в дисертацията способност да означава и ред други интертекстуални съотнасяния, но в контекста на направените уговорки вече стои далеч по-убедително, въпреки недокрай преодоляната, а вероятно и неизбежна при така стабилизирания контекст центробежност на практическите му употреби. Впечатляващи са резултатите и от редакциите по библиографията, която в сегашния си вид, безупречно подбрана и систематизирана, е пореден атестат за високите достойнства на дисертационния труд.

Изцяло положителни са впечатленията ми от автореферата, чиято ефективна лаконичност свидетелства за яснота и убеденост на докторантката по отношение на осъщественото от нея изследване. Респектираща с пестеливостта и точността си е и приложената към него справка за приносните моменти в дисертацията. Като сериозно постижение трябва да се отбележи също и добрата публичност на дисертационния труд, осигурена от многобройните участия на Андриана Спасова в национални и международни научни форуми с доклади, представящи различни аспекти от изследването ѝ, както и системните ѝ публикации по темата в специализирани издания.

Като заключение на приведените дотук констатации и оценки относно представения за защита дисертационен труд препотвърждавам положителното си становище за извършеното и постигнатото в него. С избора на темата, с методологическата си обезпеченост, с качеството на проведените анализи, но най-вече със значимостта на откритията и изводите, изследването на Андриана Спасова отговаря напълно на утвърдените изисквания към една докторска дисертация. В съответствие с всичко това и като оценявам постиженията на труда като ценен влог в българската рецептивистика, препоръчвам на Андриана Светлинова Спасова да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ и ще гласувам с удовлетворение и радост в подкрепа на това предложение.

23. 10. 2017 г.

проф. дфн Клео Протохристова